

Petr Gojný

458736

Podání – téma č. 4

Pojem anonymity (§4 písm. c) zákona 101/2000 Sb. je nutné vykládat tzv. objektivně.

Úvod

Nacházíme se v době technologického pokroku. V moderní společnosti není neobvyklé navazovat vztahy, ať už právní či osobní, pomocí masově dostupného fenoménu – internetu. Subjekt, ergo fyzická osoba, po sobě může vědomě či nevědomě zanechávat kousky informací, které ten který subjekt definují, vytvářejí o něm jasný obraz. Mluvíme zde o osobních údajích. V tomto podání se však neomezují pouze na osobní údaje získávané přes internet, nýbrž také při osobním nebo jiném styku. V podání se budu věnovat otázce, proč je nutné vykládat pojem anonymity¹ objektivně.

Rozbor zvoleného tématu je důležitý zejména v tom směru, že zákon sám explicitně nestanoví, jak by se mělo k pojmu anonymity přistupovat. Neexistuje tedy jednotný právní názor nad danou problematikou, přičemž chybí i rozhodná doktrína soudního rozhodování. Samotný přístup k pojmu anonymity je pak důležitým pojítkem k chápáním osobních údajů jako takových.

Troufám si už takto v úvodu tvrdit, že objektivní chápání anonymity je východiskem pro zachování právní jistoty. Důvody, proč tak usuzuji, popíši níže.

V podání budu pracovat zejména s komentáři a judikaturou.

Text podání

Na začátek si rozebereme samotné ustanovení, ze kterého vyvstává hlavní otázka celé teze. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů rozlišuje osobní údaje, citlivé údaje a jako samostatnou kategorii uvádí i údaje anonymní.

Zvláštnost zde spočívá zejména v tom, že na anonymní údaje se zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů nepoužije, protože ačkoliv je anonymní údaj samotným zákonem kategorizován a vymezen co do jeho významu, nezakládají se tímto zákonem jiná práva nebo povinnosti vztahované právě k anonymnímu údaji. Již zde tedy spatřuji hlavní problém. Jakmile je údaj klasifikován jako anonymní, neplyne dotčenému subjektu ochrana podle tohoto zákona, i když to nevyklučuje ochranu podle jiného právního předpisu.

¹ Ve smyslu § 4 písm. c) zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů

Zákonodárce definuje anonymní údaj jako takový údaj, který buď v původním tvaru nebo po provedeném zpracování nelze vztáhnout k určenému nebo určitelnému subjektu údajů. Subjektem údajů je myšlena fyzická osoba. Pokud se budeme zabývat výkladem daného ustanovení, zjistíme, že zákon již nerozvádí, kým by měla být daná osoba identifikována - ať už správcem dat nebo jinou osobou. Z pohledu objektivního výkladu anonymního údaje je tedy možno snáze stanovit přesnou hranici, při které je údaj ještě anonymní a kdy se naopak jedná o osobní údaj.

Dále mou tezi podporuje i důvodová zpráva k §4 písm. c) zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. Ta říká, že anonymní údaj nelze vztáhnout ke konkrétní fyzické osobě, přičemž takový údaj neobsahuje žádnou charakteristiku či jedinečný znak takové osoby a s anonymními údaji je tak možno pracovat např. pro vědecké účely. I zde je tedy patrné, že smyslem ustanovení je vyloučit z okruhu osob, které by mohly údaj přiřadit ke konkrétní osobě, kohokoliv, a to bez výjimky. Toto stanovisko, jehož jsem zastáncem, se staví přímo kontra k pojetí anonymního údaje v subjektivním smyslu.

Stejné názory formuloval i Daniel Novák ve svém komentáři², přičemž danou problematiku hodnotí z pohledu GDPR³. Ve své práci zmiňuje, že se pojmu „anonymní údaj“ věnuje zejména 26. bod preambule zmíněného nařízení GDPR: *„Zásady ochrany údajů by se měly uplatňovat na všechny informace týkající se identifikované nebo identifikovatelné fyzické osoby. Osobní údaje, na něž byla uplatněna pseudonymizace a jež by mohly být přiřazeny fyzické osobě na základě dodatečných informací, by měly být považovány za informace o identifikovatelné fyzické osobě. Při určování, zda je fyzická osoba identifikovatelná, by se mělo přihlídnout ke všem prostředkům, jako je například výběr vyčleněním, o nichž lze rozumně předpokládat, že je správce nebo jiná osoba použije pro přímou či nepřímou identifikaci dané fyzické osoby.“* Novák dále uvádí, že ke stanovení toho, zda lze rozumně předpokládat použití prostředků, kterými má být identifikována fyzická osoba, se má přihlídnout i ke všem tzv. „objektivním faktorům“, což jsou podle jeho slov náklady a vynaložený čas, který si identifikace vyžádá; dále je nutno přihlídnout k dostupné technologii jako i k technologickému rozvoji. Rovněž ve své práci vyjadřuje názor, že právě z důvodů výše uvedených by se zásady ochrany osobních údajů neměly vztahovat na anonymní informace.

² JUDr. Mgr. NOVÁK, Daniel, PhD. In: Zákon o ochraně osobních údajů a předpisy související (č. 101/2000 Sb.) - Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2015, s. 504. ISBN 978-80-7478-665-5

³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

Ačkoliv nařízením GDPR se ruší Směrnice 95/46/ES⁴, která v současnosti již není účinným předpisem, rád bych se ve zkratce vyjádřil k recitálu 26 této směrnice. Ten uvádí následující: „(...) že pro určení, zda je osoba identifikovatelná, je třeba přihlédnout ke všem prostředkům, které mohou být rozumně použity jak správcem tak jakoukoli jinou osobou pro identifikaci dané osoby; (...)” Recitál zde funguje jako tzv. interpretační pomůcka daného předpisu a není obsažen v textu, respektive v samotné normativní části daného předpisu. Ačkoliv to na první pohled nemusí být zcela jasné, Evropský parlament zde určil vcelku relativní rámec při pohledu na způsob, jakým má být osoba identifikována. Domnívám se, že je to tak zejména v případě, kdy se jiný subjekt (třetí strana) pokusí pomocí své protizákonné činnosti zneužít data, respektive osobní údaje, která ale budou z právního hlediska stále klasifikována jako anonymní. Současně směrnice nerozlišuje, kdo může konkrétní osobu identifikovat. GDPR je tedy co do pojetí významu anonymního údaje v současné době ekvivalentní této směrnici.

Stejný názor zastává i František Nonnemann⁵, který ve své práci uvádí, že současná evropská definice osobního údaje směřuje spíše k objektivnímu pojetí, a to zejména z toho důvodu, že z výkladového recitálu Směrnice⁶ vyplývá, že není podstatné, zda konkrétní subjekt dokáže informaci ztotožnit s fyzickou osobou, ale zda tak může kdokoliv další reálně a bez mimořádných nákladů nebo mimořádného úsilí učinit. Zde bych rád ještě jednou podotkl, že ačkoliv se Nonnemann zmiňuje o již derogovaném předpise, GDPR představuje významový ekvivalent a je tedy jeho myšlenka relevantní i za současné právní úpravy.

Jak uvádějí kolegové Foldová, Nonnemann a Pospíšil⁷: „Objektivní vymezení pojmu anonymní údaj užívá zákon proto, že jeho cílem je chránit i údaje, které jsou z hlediska správce sice v danou chvíli anonymní, ale propojením s jinými informacemi, které jsou třeba i v držení třetích osob, se mohou stát údaji osobními, tedy informacemi o identifikovaných, resp. identifikovatelných subjektech údajů.” Autoři dále uvádějí, že anonymními tedy údaje nejsou v případě, kdy správce dat od řady kategorií osobních údajů odpojí tzv. „identifikační údaje”, kterými však nadále (v oddělené formě) disponuje, nebo je má k dispozici kdokoliv další. Existuje zde totiž stále možnost, jak je znovu propojit. Autoři tyto údaje označují jako údaje „pseudoanonymní”. Tuto situaci popisují na příkladu: „Jestliže například dochází k tomu, že je jednostranným algoritmem zakódováno rodné číslo tak, aby v samotném datovém souboru nebylo možno na první pohled rozpoznat, o kterou osobu se jedná, přičemž je však používané kódování stále stejné, tak aby bylo možno každý rok přidávat další

⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A31995L0046>

⁵ NONNEMANN, František. Objektivní, či subjektivní pojetí osobních údajů?. Právní rozhledy. 2015, č. 12, s. 425-432

⁶ viz poznámka č. 4

⁷ FOLDOVÁ, Vanda, NONNEMANN, František, POSPÍŠIL, Daniel. § 4 [Vymezení pojmů]. In: KUČEROVÁ, Alena, NOVÁKOVÁ, Ludmila, FOLDOVÁ, Vanda, NONNEMANN, František, POSPÍŠIL, Daniel. Zákon o ochraně osobních údajů. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 47. ISBN 978-80-7179-226-0

informace ke konkrétnímu subjektu údajů, nelze hovořit o tom, že zpracovávané osobní údaje byly anonymizovány.”

Nyní bych se rád věnoval rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2015, č. j. 1 As 113/2012-136⁸, který rovněž podporuje mé tvrzení. Žalobce v tomto případě nainstaloval kamerový systém na svůj dům, který snímal veřejné prostranství před domem, svůj pozemek a část pozemku souseda, a to z toho důvodu, aby chránil výkon svého vlastnického práva. Soud v tomto případě argumentoval, že provozem kamerového systému dochází ke shromažďování údajů. Tyto údaje jsou vázány k lidem, činnosti těchto lidí a k jejich vystupování. Tyto údaje mohou být přiřazeny ke konkrétní osobě. Pakliže existuje některá osoba, která dokáže osobu zobrazenou na nahrávce pořízené pomocí kamerového systému identifikovat, bude se jednat o osobní údaj, nikoliv údaj anonymní. Soud tvrdil následující: *„Práve □ svázání výskytu, chování, fyzických, fyziologických a obdobných znaku □ urc □ ité osoby s konkrétním c □ asem a prostorem, pr □ edstavuje sbírku osobních informací, které se váz □ í ke snímané osobě □ . Jejich vyhodnocením mu □ z □ e dojít k identifikaci subjektu údaje □ .”*

V tomto bodě si dovoluji ještě jednou se vrátit k práci Františka Nonnemanna⁹. Podle jeho slov, pokud bychom přistoupili čistě na subjektivní pojetí výkladu osobního údaje, pak by ten, kdo údaje o fyzických osobách shromažďuje, ale sám je nemůže s určitou osobou spojit, nebo osobní údaje anonymizoval tak, že jsou alespoň pro některé příjemce stále daty o konkrétních osobách, při práci s těmito údaji byl zcela mimo působnost zákona o ochraně osobních údajů. V případě, že by tento subjekt takové údaje zpřístupnil dalším osobám (nemluvě o situaci, kdy by je neomezeně zveřejnil), pak by je subjekty, které by k nim takto získaly přístup, mohly spojit s konkrétními lidmi a tím o nich získat další informace, přičemž k jejich shromáždění a dalšímu využití nejsou oprávněny. Nonneman dále zdůrazňuje: *„Takový příjemce se tak v momentě, kdy „anonymní“, ze subjektivního pohledu původního správce již nikoliv osobní, údaje získá a za využití dalších informací, které má či může mít k dispozici, je propojí s identifikačními údaji fyzických osob, stane správcem veškerých osobních údajů, i těch, jimiž by bez přispění původního správce vůbec nedisponoval.”* Tento názor zcela koresponduje s mým tvrzením, že jedině objektivní pojetí anonymního údaje může zajistit právní jistotu.

Na samotný závěr bych rád podtrhnul, že objektivní přístup k výkladu anonymního údaje poskytuje nejlepší možnou realizaci zejména článku 7¹⁰ Listiny, který stanoví, že je zaručena nedotknutelnost osoby a jejího soukromí; a článku 10¹¹ Listiny, jehož díkce určuje, že každý

⁸ dostupný z:

http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2012/0113_1As_1200133_20150225164111_prevedeno.pdf

⁹ NONNEMANN, František. Objektivní, či subjektivní pojetí osobních údajů?. Právní rozhledy. 2015, č. 12, s. 425-432

¹⁰ Čl. 7 odst. 1 usnesení č. 2/1993 Sb. listina základních práv a svobod

¹¹ Čl. 10 odst. 1, 2 a 3 usnesení č. 2/1993 Sb. listina základních práv a svobod

má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno, každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života, a každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Tvrdím tedy, že pouze objektivní pojetí anonymního údaje je způsobilé k maximalizaci výše zmíněných článků Listiny.

Konkluze

Abych shrnul myšlenku, kterou jsem uvedl hned na začátku - objektivní pojetí anonymního údaje je jediné východisko pro zachování právní jistoty jedince. Mou tezi podporují mimo jiné i odborníci, které jsem v textu citoval a z jejichž práce jsem vycházel. Tyto názory podpořil i Nejvyšší správní soud ve svém judikátu, kterým jsem se zabýval v samotném textu podání.

Rovněž je patrné, že výklad jednotlivých ustanovení vztahených k této problematice se kloní směrem k objektivnímu pojetí anonymního údaje. Je nezbytné si uvědomit, že tento přístup vede k nejlepší možné realizaci zmíněných článků Listiny, která je fundamentálním předpisem ve vztahu k celému českému právnímu řádu.

Z těchto důvodů jsem přesvědčen, že by se měl pojem anonymního údaje interpretovat vždy objektivně.